

DOI: 10.5604/01.3001.0015.9793

Andrzej Pilarczyk

Absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu

e-mail: andrzej-pilarczyk@o2.pl

Ewa Pilarczyk

Absolwentka Uniwersytetu Technologicznego we Wrocławiu

e-mail: ewa.rawska.pilarczyk@gmail.com

Konstytucyjne gwarancje ochrony środowiska na przykładzie nałożonych kar przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono problematykę gwarancji konstytucyjnych, które związane są z zagadnieniami dotyczącymi ochrony stanu środowiska naturalnego. Autorzy w niniejszej publikacji zwracają uwagę, że samo dobro wspólne, jakie stanowi środowisko naturalne, jest nie tylko wartością, z której każdy ma prawo korzystać, ale również może implikować nałożenie pewnych obowiązków, obciążeń i ograniczeń swobód obywatelskich.

Autorzy dokonują analizy konstytucyjnych gwarancji ochrony środowiska w świetle kar pieniężnych, które zostały nałożone przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska wskutek łamania przepisów o ochronie środowiska. Celem analizy jest weryfikacja, czy działania tych organów przyczyniają się do realizacji konstytucyjnych gwarancji ochrony środowiska.

Podstawową metodą badawczą jest analiza ilości wykrytych naruszeń przepisów o ochronie środowiska oraz nałożonych kar przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska w latach 2018–2020, obowiązujących aktów prawnych dotyczących ochrony środowiska, a także publikacji zwartych i artykułów naukowych.

W publikacji wykazano, że działania wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska przyczyniają się do konstytucyjnych gwarancji ochrony środowiska w polskim systemie prawnym.

Słowa kluczowe: ochrona środowiska, prawo konstytucyjne, wojewódzki inspektor ochrony środowiska.

Wstęp

Tematyka oraz zagadnienia prawne związane z ochroną stanu środowiska w Polsce mają charakter wielopłaszczyznowy i interdyscyplinarny¹. Należy podkreślić, że w polskim systemie prawnym problematyka ochrony stanu środowiska naturalnego została uregulowana w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej², która stanowi fundament normatywny tego systemu³. Znaczenie Konstytucji RP w tym kontekście stanowi nie tylko skorelowaną płaszczyznę źródłową zasad ustrojowych państwa polskiego, ale również określenie tych aspektów i punktów odniesienia, na których oparty zostaje jego system gospodarczy oraz społeczny⁴.

Ochrona środowiska jako istotna wartość w świetle przepisów ustawy zasadniczej

Już w rozdziale I, w art. 5 Konstytucji RP ustrojodawca wskazał jako jedną z podstawowych zasad ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej⁵ zasadę niepodległości państwa w brzmieniu: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Jak podkreślił w swoim wyroku z dnia 13 maja 2009 r. Trybunał Konstytucyjny⁶, okoliczność, że przepis ten w takim brzmieniu został zamieszczony w pierwszym rozdziale ustawy zasadniczej, świadczy o tym, że stanowi niewątpliwie istotne zagadnienie, relewantne dla bytu państwowego.

W doktrynie podkreśla się, że w art. 5 Konstytucji RP wskazane są najbardziej wzniosłe wartości, które implikują konieczność zaangażowania się wszelkich organów władzy publicznej w ich ochronę, z wykorzystaniem wszystkich nadanych im kompetencji oraz uprawnień. Najważniejszą funkcją bowiem jest obrona niepodległości oraz granic państwa polskiego, gdyż implikuje to możliwość realizacji innych kluczowych funkcji państwa i stanowi warunek *sine qua non* zapewnienia bezpieczeństwa, respektowania wolności i praw człowieka, w tym również prawa do ochrony stanu środowiska naturalnego⁷. Wprawdzie obecnie realnie nie ma możliwości prowadzenia działalności gospodarczej bez oddziaływania na środowisko

¹ Zob. M. Dacko, M. Jakubik-Grzybowska, I. Łącka, A. Malkowski, A. Oleńczuk-Paszal, A. Płonka, M. Śpiewak-Szyjka, *Ochrona środowiska i przyrody – wybrane aspekty prawne i ekonomiczne dotyczące JST*, Wydawnictwo C. H. BECK, 2020 r., s. 1.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) – dalej Konstytucja RP lub ustawa zasadnicza.

³ Zob. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2019, s. 211.

⁴ Zob. K. Stępiak, *Wolność gospodarcza i jej gwarancje konstytucyjne*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 23(1), s. 19.

⁵ Zob. K. Czajkowska-Matosiuk, *Aplikacje prawnicze w pytaniach i odpowiedziach*, Tom I, Wydawnictwo C. H. BECK 2020 r., s. 2.

⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2009 r., sygn. akt KP 2/09 (M.P. z 2009 r. Nr 32, poz. 477).

⁷ Zob. W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. VII, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 164.

naturalne⁸, co *prima facie* może w praktyce prowadzić do swobodnego dysonansu i sprzeczności interesów różnych podmiotów, to jednak zarówno pod kątem literalnym, jak również logicznym oraz merytorycznym nie stoją one w sprzeczności wobec siebie⁹. Działania zmierzające do ochrony środowiska naturalnego mogą wydawać się czynnikiem blokującym rozwój gospodarczy¹⁰, jednak *en bloc* mogą stanowić podstawę do rozwoju nowych technologii. Dlatego też z jednej strony zapewnienie przez państwo rozwiązań, które chroniłoby środowisko, jest obowiązkiem, który stanowi jedno z podstawowych zadań państwa polskiego¹¹, a z drugiej strony ustrojodawca konstytucyjny w art. 5 Konstytucji RP *expressis verbis* ustanowił, że Rzeczypospolita Polska „zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Samo wyrażenie „zrównoważony rozwój” pochodzi od angielskiego wyrażenia *sustainable development* i stanowi podstawową oraz jednocześnie najważniejszą zasadę prawa ochrony środowiska, nie tylko w polskim systemie prawnym, ale również w systemie prawa Unii Europejskiej¹². W ujęciu *sensu largo* wyrażenie „zrównoważony rozwój” interpretuje się jako całokształt wszelkich podjętych działań polityczno-prawnych uwzględniających nieustanne środowiskowo-demograficzne fluktuacje w czasie i przestrzeni, których celem jest nie tylko zapewnienie, ale również zabezpieczenie dla przyszłych pokoleń dobrobytu oraz pokoju społecznego¹³. Zasada ta została również zdefiniowana przez polskiego ustawodawcę w art. 3 pkt 50 ustawy Prawo ochrony środowiska¹⁴ jako *sui generis* rozwój o charakterze społeczno-gospodarczym, który charakteryzuje się podejmowaniem działań o różnych płaszczyznach (politycznych, gospodarczych i społecznych) z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych oraz stabilności i równowagi przyrodniczej. Mają one na celu zapewnienie gwarancji (zarówno współczesnemu pokoleniu, jak i przyszłym pokoleniom), że możliwe będzie zaspokajanie podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli.

Zasada zrównoważonego rozwoju implikuje, że różne płaszczyzny rozwoju (gospodarczego, społecznego, kulturowego, ekonomicznego itp.), które występują wobec siebie w konflikcie w odniesieniu również do ochrony środowiska, są godzone przez ustawodawcę, a nie konfrontowane. Ponadto pozwala na eliminowanie antagonizmów między wartościami

⁸ Zob. B. Rakoczy, *Pojęcie gospodarczego prawa ochrony środowiska*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2009, Tom XXI, s. 554.

⁹ Zob. M. Szydło, *Rozdział I Rzeczypospolita* [w:] M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2016, s. 605.

¹⁰ Zob. M. Peno, *Odpowiedzialność za środowisko naturalne i racjonalność prawodawcy. O doniosłości dyrektyw odwołujących się do wartości środowiska naturalnego w polityce prawa* [w:] *Odpowiedzialność prawna o charakterze penalnym za delikty przeciwko środowisku naturalnemu*, red. M. Pająk, K. Urbanowicz, R. Zawlocki, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2020, s. 21.

¹¹ Zob. A. Habuda, *Ograniczenia działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody* [w:] *Identyfikacja barier prawnych w prowadzeniu działalności gospodarczej. Wybrane zagadnienia*, red. J. Glumińska-Pawlic, B. Przywora, A. Słysz, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2021, s. 185.

¹² Zob. M. Roliński, *Z problematyki zasad ochrony środowiska*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, nr 21, s. 146.

¹³ Zob. T. Bojar-Fijałkowski, *Równe prawo do środowiska należytej jakości w założeniach sprawiedliwości ekologicznej* [w:] G. Gronowska, B. Rakoszy, J. Kapelańska-Pręgowska, K. Karpus, P. Sadowski, *Prawa człowieka a ochrona środowiska – wspólne wartości i wyzwania*, Katedra Praw Człowieka, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2018, s. 28.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.) – dalej jako p.o.ś.

chronionych prawem, które w sposób naturalny są wynikiem kolizji różnych interesów, uwzględniając w adekwatny i zbilansowany sposób aspekt ochrony środowiska¹⁵.

Jest to ważny obowiązek stanowiący płaszczyznę łączącą i spajającą inicjatywy do podjęcia świadomych, racjonalnych oraz zrównoważonych działań ochronnych w przypadku wystąpienia pewnych kolizji interesów między ochroną stanu środowiska naturalnego a szeroko pojętym interesem społecznym¹⁶. Ponadto nakłada on na ustawodawcę zadanie wdrożenia takich rozwiązań, które miałyby na celu doprowadzenie do zbilansowania dwóch bardzo ważnych konstytucyjnych wartości, jakimi są wolność działalności gospodarczej oraz ochrona środowiska¹⁷. Stanowi również pewnego rodzaju równoważnię celem ochrony wszystkich wartości gwarantowanych przez Konstytucję RP¹⁸. W związku z tym, realizując w praktyce zasadę zrównoważonego rozwoju, państwo jest zobowiązane do tego, aby w sposób odpowiedzialny i racjonalny chronić oraz kształtować środowisko naturalne, umożliwiając tym samym obywatelom realną i równoprawną możliwość korzystania z jego dobrodziejstwa¹⁹.

Wartość dobra, jakim jest środowisko naturalne, jest aspektem mogącym ograniczyć korzystanie z wolności działalności gospodarczej²⁰. Ustrojodawca konstytucyjny zawarł z jednej strony w art. 20 Konstytucji RP gwarancję swobody gospodarczej²¹, a z drugiej strony dopuścił ograniczenie wolności działalności gospodarczej zgodnie z brzmieniem art. 22 ustawy zasadniczej: „Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny”. Swoboda w prowadzeniu działalności gospodarczej nie ma zatem charakteru absolutnego i niepodważalnego²². Analizując sposób sformułowania art. 22 Konstytucji RP, można wywieść, że prawodawca zawarł dwie podstawowe przesłanki (formalną i materialną), które muszą być spełnione, aby dopuszczalne było ograniczenie swobody działalności gospodarczej²³. *Ratio legis* tego przepisu stanowi możliwość wprowadzenia ograniczeń wolności działalności gospodarczej, ale z zastrzeżeniem, że tylko w drodze aktu prawnego rangi ustawy²⁴. Na skutek tego ewentualne ograniczenia w swobodzie gospodarczej nie mogą zostać wprowadzone przez władzę wykonawczą w drodze innych aktów prawnych²⁵ oraz są legalne tylko w przypadku, gdy jest to obiektywnie uzasadnione ze względu na ważny interes publiczny.

¹⁵ Zob. B. Rakoczy, *Koncepcja współczesnego prawa ochrony środowiska a jego dynamiczny rozwój*, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2012, nr 2, s. 61.

¹⁶ Zob. M. Górski (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska 2009 r., s. 35.

¹⁷ Zob. J. Ciechanowicz-McLean, *Konstytucyjna zasada wolności gospodarczej a ochrona środowiska*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2014, Tom XXXI, s. 103.

¹⁸ Zob. B. Rakoczy, *Procesowy wymiar zasady zrównoważonego rozwoju*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2015, z. 18, s. 37.

¹⁹ Zob. M. Roliński, op. cit., s. 145.

²⁰ Zob. D. Trzcińska, *Ochrona przyrody jako przesłanka ograniczenia swobody wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorców [w:] Państwo a przedsiębiorca – aktualne wyzwania*, red. A. Borkowski, W. Małecki, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2019, No 3977, PRAWO CCCXXIX, s. 414.

²¹ Zob. K. Stępnia, op. cit., s. 20.

²² Zob. A. Powalowski, *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, Tom XXXVII, nr 1, s. 54.

²³ Zob. A. Szafranski, *Konstytucyjna wolność gospodarcza na tle historii idei i gospodarki*, wyd. 1, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2018, s. 78.

²⁴ Zob. J. Ciechanowicz-McLean, op. cit., s. 100.

²⁵ Zob. B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C. H. BECK,

Do takiej wykładni przepisu art. 22 ustawy zasadniczej przychylił się również w swoim wyroku z dnia 16 maja 2018 r. Naczelny Sąd Administracyjny²⁶, argumentując, że Konstytucja RP *expressis verbis* dopuszcza możliwość ustawowego ograniczenia wolności prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli w ten sposób możliwe jest zapewnienie gwarancji i rzeczywiste zabezpieczenie innych wartości konstytucyjnie chronionych.

Oprócz tego warto podkreślić, że w Konstytucji RP prawodawca nie definiuje pojęcia „ważny interes publiczny”²⁷, który może zostać interpretowany negatywnie, czyli jako wszystko, co nie stanowi interesu prywatnego²⁸. Ustrojodawca konstytucyjny celowo posługuje się tak nieostrym pojęciem, aby z praktycznego punktu widzenia art. 22 ustawy zasadniczej miał zastosowanie i spełniał rolę ochronną wobec interesu społecznego niezależnie od zmieniających się warunków²⁹. Ponadto, zgodnie z ugruntowaną linią orzeczniczą, fakt powołania się na „ważny interes publiczny” powinien oznaczać ochronę interesów realnie jak największej liczby osób³⁰. Dlatego też w doktrynie przyjęto pogląd, że niewątpliwie pod tym pojęciem można zawrzeć działania zmierzające do ochrony środowiska naturalnego³¹. Do takiego kierunku wykładni art. 22 Konstytucji RP przychylił się też Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku z dnia 17 lipca 2007 r.³², argumentując przy tym, że powinien on być jak najbardziej skorelowany z kierunkiem *acquis communautaire*.

Należy również podkreślić, że w Polsce obowiązuje zasada wolności, która podlega ochronie prawnej³³. Konsekwencją *implicite* brzmienia art. 31 ust. 3 Konstytucji RP: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw” – jest to, że zasada wolności nie jest prawem niewzruszalnym, gdyż ustawa zasadnicza dopuszcza wyjątki w tym zakresie³⁴. Stanowią one, w ujęciu *sensu stricto*, konstytucyjną granicę wolności i pełnią funkcję gruntującą porządek społeczny³⁵. W doktrynie panuje pogląd, że ograniczenia te dotyczą zarówno wolności w imię interesu publicznego, jak również wolności interesu prywatnego³⁶.

Warszawa 2012, s. 171.

²⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 maja 2018 r., sygn. akt II OSK 2622/17, LEX nr 2510602.

²⁷ Zob. B. Banaszak, op. cit., s. 173

²⁸ Zob. R. W. Kaszubski, A. Koniewicz, *Zasady działalności gospodarczej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Glosa” 2000, nr 7, s. 8.

²⁹ Zob. A. Wilczyńska, *Interes publiczny w prawie stanowionym i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2009, nr 6, s. 49.

³⁰ Zob. M. Szydło, op. cit., s. 626.

³¹ Zob. P. Wilczyński, *Cele reglamentacji korzystania ze środowiska [w:] Reglamentacja korzystania ze środowiska jako funkcja administracji samorządowej*, red. P. Korzeniowski, I. M. Wiecezorek, Wydawnictwo Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego, 2018, s. 17.

³² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2007 r., sygn. akt P 16/06 (Dz.U. z 2007 r., Nr 138, poz. 975).

³³ Por. art. 31 ust. 1 Konstytucji RP.

³⁴ Zob. J. Podkowik, *Bezpośrednie konstytucyjne granice wolności człowieka*, „Państwo i Prawo” 2017, nr 8, s. 43.

³⁵ Ibidem, s. 50.

³⁶ Zob. Walas M., *Ograniczenie wolności działalności gospodarczej w ustawie o ochronie przyrody*

Ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności mogą być wdrożone tylko w drodze ustawy, jeżeli są one konieczne, m.in. ze względu na obowiązek ochrony stanu środowiska naturalnego.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, iż prawodawca w art. 31 ust. 3 Konstytucji wymienia tylko kilka interesów publicznych, które mogą stanowić przesłankę do ograniczenia wolności działalności gospodarczej, o których mowa w art. 22 Konstytucji. Wśród nich wprost wskazana jest ochrona środowiska. Można z tego wnioskować, iż ochrona środowiska jest stawiana przez prawodawcę na równie doniosłej pozycji jak ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego czy też ochrona zdrowia. Szczególnie, że jak podkreśla się w doktrynie, ochrona środowiska jest ściśle związana z innymi prawami jednostek, takimi jak prawo do życia i prawo do ochrony zdrowia³⁷.

Ponadto ustawa zasadnicza wskazuje, że władze publiczne mają obowiązek prowadzić politykę w taki sposób, aby zapewnić zarówno współczesnym, jak i przyszłym pokoleniom bezpieczeństwo ekologiczne³⁸. Zgodnie z definicją zawartą w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2010 r.³⁹ stwierdzenie „bezpieczeństwo ekologiczne” należy interpretować jako osiągnięcie takiej formy i jakości stanu środowiska, dzięki któremu możliwe jest nie tylko przebywanie w nim w sposób bezpieczny dla człowieka, ale również stworzenie możliwości korzystania z niego w taki sposób, aby umożliwić każdemu osobisty rozwój. W doktrynie jednak podkreśla się, że *in genere*, z brzmienia art. 74 ust. 1 Konstytucji RP nie ma możliwości wyprowadzenia żadnych praw o charakterze podmiotowym⁴⁰.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prowadzenie działań mających na celu ochronę wartości, jaką stanowi środowisko naturalne, jest obowiązkiem władz publicznych⁴¹. W doktrynie podkreśla się, że działania te powinny być realizowane systematycznie, a nie w sposób dorywczy i nieuporządkowany⁴². Zawarte w art. 74 ust. 1 i 2 Konstytucji RP określenie „władze publiczne” należy interpretować jako wszelkie organy władzy, obejmujące zarówno władzę wykonawczą oraz ustawodawczą, jak również władzę sądowniczą⁴³ oraz jednostki samorządu terytorialnego⁴⁴.

Na mocy art. 61 Konstytucji RP w Polsce obowiązuje prawo dostępu do informacji publicznej. Natomiast na podstawie art. 74 ust. 3 Konstytucji RP „każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska”. W związku z tym aktem wykonawczym do art. 61 i 74

[w:] *Prawo ochrony przyrody a wolność gospodarcza*, red. M. Górski, Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych Oddział Wielkopolski, 2011, s. 438.

³⁷ Zob. L. Bosek, M. Szydło [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2016, s. 788.

³⁸ Por. art. 74 ust. 1 Konstytucji RP.

³⁹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2010 r., sygn. akt VII SA/Wa 1920/08, LEX nr 607034.

⁴⁰ Zob. B. Banaszak, op. cit., s. 438.

⁴¹ Por. art. 74 ust. 2 Konstytucji RP.

⁴² Zob. Górski M., *Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne* [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2016, s. 1701.

⁴³ Zob. N. Leśniak, *Obowiązki państwa w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* [w:] *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, E-Wydawnictwo Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2014, s. 743.

⁴⁴ Zob. P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Wydawnictwo LIBER, Warszawa 2008, s. 18.

ust. 3 Konstytucji RP jest nie tylko ustawa o dostępie do informacji publicznej⁴⁵, ale również ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁴⁶, która stanowi *lex specialis*. Zgodnie z definicjami legalnymi, które zawarte są w tych dwóch ustawach, informacja o środowisku na podstawie u.u.i.ś. ma zastosowanie także do działalności prowadzonych przez podmioty niepubliczne, w przeciwieństwie do wniosków kierowanych na mocy u.d.i.p., która obejmuje podmioty publiczne⁴⁷.

Obowiązek dbania o środowisko naturalne

Gwarancje dotyczące ochrony stanu środowiska naturalnego prawodawca zawarł również w art. 86 ustawy zasadniczej w brzmieniu: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”. W doktrynie ugruntowany jest pogląd, że brzmienie art. 86 Konstytucji RP nie odnosi się tylko do indywidualnych zakazów niszczenia lub degradacji stanu środowiska, ale dotyczy obowiązku podjęcia konkretnych działań przez ustawodawcę. Prawodawca, który wydaje konkretny akt prawotwórczy, musi nie tylko uwzględnić efektywną ochronę dobra, jakim jest środowisko naturalne, ale również umożliwić wydajne dbanie o jego stan⁴⁸. Ustawa zasadnicza nakłada też na każdego obowiązek dbałości o stan środowiska⁴⁹, co implikuje obciążenie i możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności za działania skutkujące jego pogorszeniem⁵⁰. Ponadto ustrojodawca podkreślił, że zobowiązanie do dbania o środowisko musi być realizowane w drodze ustawy przez wdrożenie rzeczywistych i transparentnie sprecyzowanych zasad, co implikuje konieczność podjęcia przez ustawodawcę realnych i konkretnych działań legislacyjnych⁵¹.

Należy również podkreślić, że prawo ochrony środowiska w polskim systemie prawnym, obok funkcji organizatorskiej oraz organizacyjnej, pełni również funkcję represyjną. W literaturze panuje ugruntowany pogląd, że z jednej strony ustawodawca realizuje prawo obywatela do korzystania z dobra, jakim jest środowisko naturalne, a z drugiej strony nakłada sankcje wobec tych, którzy swoim działaniem powodują nie tylko szkodę i pogorszenie stanu środowiska, ale również wpływają na nie negatywnie, powodując uciążliwość dla środowiska naturalnego⁵².

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902) – dalej u.d.i.p.

⁴⁶ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2022 r., poz. 1029) – dalej u.u.i.ś.

⁴⁷ Zob. A. Treła-Smalarz, *Dostęp do informacji o ochronie środowiska*, „Administracyjne Prawo Materialne. Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 1, s. 37.

⁴⁸ Zob. A. Krzywoń, *Konstytucja RP a środowisko*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 8, s. 16.

⁴⁹ Por. art. 86 Konstytucji RP.

⁵⁰ Zob. M. Goettel, *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013, s. 231.

⁵¹ M. Zob. M. Górski (red.), *Prawo ochrony przyrody a wolność gospodarcza...*, s. 1901.

⁵² Zob. J. Stelmasiak, *Realizacja konstytucyjnego prawa do środowiska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1997, s. 127–128.

Podobne stanowisko przedstawił Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 13 marca 2013 r.⁵³, podkreślając, że na mocy art. 86 Konstytucji RP na każdego nałożony został zarówno obowiązek dbałości o stan środowiska, jak i odpowiedzialność za samo przyuczynienie się do jego pogorszenia. Dlatego też w sytuacji, w której czyjeś działania skutkują pogorszeniem stanu środowiska, każdemu, kto jest zagrożony wystąpieniem szkody na skutek bezprawnego oddziaływania na środowisko, przysługuje żądanie od sprawcy przywrócenia stanu zgodnego z prawem, a nawet żądanie zaprzestania tej konkretnej działalności, która zagraża środowisku (art. 323 ust. 1 p.o.ś.).

Odpowiedzialność, o której mowa w art. 86 Konstytucji RP, należy odnieść do zasady „zanieczyszczający płaci”. Zasada ta została uregulowana przez prawodawcę w art. 7 p.o.ś. Godzi się podkreślić, zgodnie z głosem doktryny, że zasada „zanieczyszczający płaci” ma moc zarówno zasady konstytucyjnej (art. 86 Konstytucji), jak i ogólnej zasady prawa ochrony środowiska (art. 7 p.o.ś.)⁵⁴. Jest ona realizowana przede wszystkim poprzez instrumenty ekonomiczne w postaci opłat za korzystanie ze środowiska czy też kar pieniężnych za wprowadzanie zanieczyszczeń niezgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu⁵⁵.

Inspekcja Ochrony Środowiska

Inspekcja Ochrony Środowiska wykonuje zadania wymienione w ustawie z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska⁵⁶ i została powołana celem m.in. przeprowadzania kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska⁵⁷. Główny Inspektor Ochrony Środowiska oraz poszczególni wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska⁵⁸ są na mocy art. 377 p.o.ś. organami wykonującymi zadania z zakresu ochrony środowiska⁵⁹ i mają uprawnienia do wymierzania kar pieniężnych, m.in. za nielegalny przywóz odpadów (bez dokonania zgłoszenia)⁶⁰, przekroczenie określonych w wydanych pozwoleniach ilości lub rodzaju gazów wprowadzanych do powietrza, naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję prowadzenia składowiska odpadów, przekroczenie określonych w decyzji wartości poziomu hałasu⁶¹.

„W latach 2018–2020 Wojewódzkie Inspekcje Ochrony Środowiska w Polsce przeprowadziły ogółem 111 121 kontroli, z czego 28 099 zakończyło się stwierdzeniem naruszeń.

⁵³ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 marca 2014 r., sygn. akt II OSK 2500/12, LEX nr 1488168.

⁵⁴ Zob. M. Górski, M. Pchałek, W Radecki., J. Jerzmański, M. Bar, S. Urban, J. Jendrośka, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Wydanie 3, C. H. BECK, Warszawa 2019, s. 125.

⁵⁵ Zob. K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Wydanie V, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019, s. 83.

⁵⁶ Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1070) – dalej ustawa o IOŚ.

⁵⁷ Por. art. 1 ustawa o IOŚ.

⁵⁸ Por. art. 3 ustawy o IOŚ.

⁵⁹ Zob. M. Górski, M. Pchałek, W Radecki., J. Jerzmański, M. Bar, S. Urban, J. Jendrośka, op. cit., s. 974.

⁶⁰ Por. art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz.U. z 2020 r. poz. 1792).

⁶¹ Por. art. 298 p.o.ś.

Z tego wynika, że w ponad 25% przypadków przeprowadzone kontrole ujawniały naruszenie w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie środowiska⁶².

Tabela 1. Liczba kontroli poszczególnych Wojewódzkich Inspekcji Ochrony Środowiska z podziałem na województwa w latach 2018–2020.

Województwo	Rok 2018			Rok 2019			Rok 2020		
	Liczba kontroli ogółem	z naruszeniami	Procent kontroli ze stwierdzonymi naruszeniami	Liczba kontroli ogółem	z naruszeniami	Procent kontroli ze stwierdzonymi naruszeniami	Liczba kontroli ogółem	z naruszeniami	Procent kontroli ze stwierdzonymi naruszeniami
Dolnośląskie	3218	629	20%	2342	449	19%	2809	493	18%
Kujawsko-pomorskie	1994	543	27%	1563	465	30%	2076	452	22%
Lubelskie	2827	683	24%	2365	522	22%	2605	484	19%
Lubuskie	1631	348	21%	1477	426	29%	1964	586	30%
Łódzkie	3809	555	15%	3156	601	19%	3407	533	16%
Małopolskie	3656	904	25%	2638	866	33%	3277	918	28%
Mazowieckie	4647	1533	33%	4416	1432	32%	3892	762	20%
Opolskie	984	475	48%	1003	243	24%	1005	234	23%
Podkarpackie	2579	565	22%	2372	344	14%	2839	427	15%
Podlaskie	1992	444	22%	1771	378	21%	1873	472	25%
Pomorskie	1332	284	21%	1904	312	16%	2079	422	20%
Śląskie	2861	620	22%	2387	644	27%	3229	884	27%
Świętokrzyskie	834	195	23%	840	264	31%	1291	349	27%
Warmińsko-mazurskie	2433	441	18%	2272	511	23%	2274	439	19%
Wielkopolskie	2639	1029	39%	2923	1168	40%	2994	1152	38%
Zachodniopomorskie	1254	950	76%	694	355	54%	684	314	46%
RAZEM	38 690	10 198	26%	34 133	8980	26%	38 298	8921	23%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Jak wynika z analizy opracowanych wyników, procentowo najwięcej naruszeń w 2018 r. stwierdzono na terenie województwa zachodniopomorskiego (76%), natomiast najmniej w województwie łódzkim (15%). Analizując opracowane dane z 2019 r., można zauważyć, że najmniej naruszeń w 2019 r. stwierdzono w województwie podkarpackim (14%), a najwięcej w województwie

⁶² Dane opracowano na podstawie odpowiedzi Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska z dnia 19 kwietnia 2021 r. na wniosek autora o udzielenie informacji w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902) – znak sprawy: DI-063/20/2021/mt.

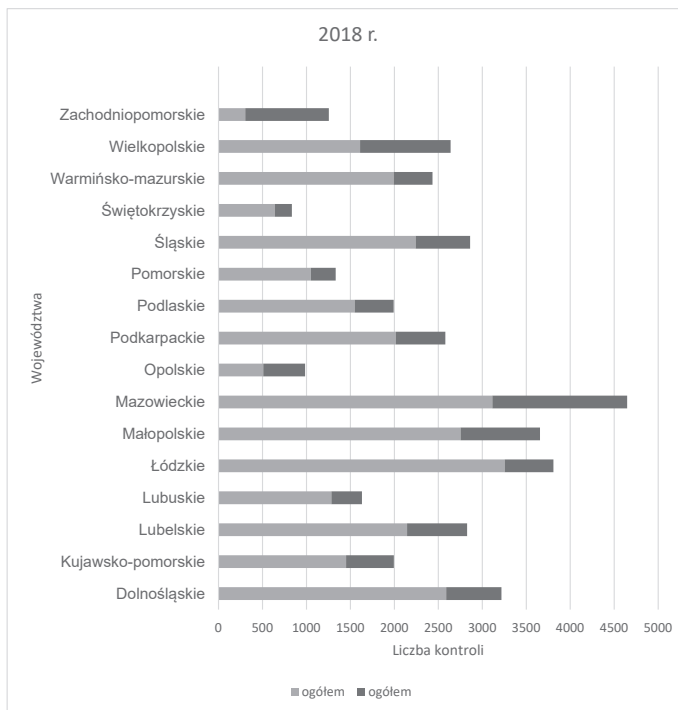
zachodniopomorskim (54%). Z opracowanych danych z 2020 r. wynika, że podobnie jak w latach 2018–2019, największy procent naruszeń stwierdzono w województwie zachodniopomorskim (46%), a najniższy ponownie w województwie podkarpackim (15%).

Z świetle powyższych danych jasno wynika, że w ciągu trzech lat największy procent stwierdzonych naruszeń w stosunku do liczby przeprowadzonych kontroli odnotowano na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Jednak dokonując analizy danych pod kątem liczby przeprowadzonych kontroli, trzeba stwierdzić, że najwięcej przeprowadzono ich na terenie województwa mazowieckiego (4647 w 2018 r., 4416 w 2019 r. oraz 3892 w 2020 r.).

Godzi się również podkreślić, że pomimo ogłoszenia z dniem 20 marca 2020 r. stanu epidemii w Polsce⁶³ całkowita liczba kontroli, jak i liczba kontroli przeprowadzonych na terenach poszczególnych województw utrzymała się na porównywalnym poziomie jak w latach poprzednich.

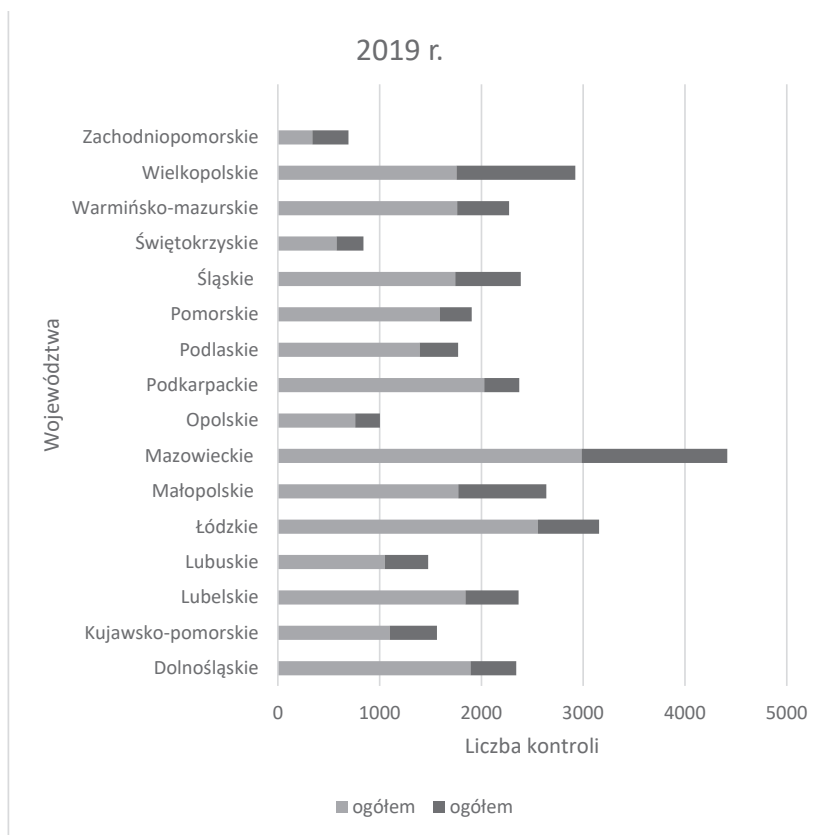
Na wykresach 1, 2 i 3 przedstawiono, w jaki sposób kształtował się w poszczególnych latach (2018, 2019 i 2020) stosunek liczby kontroli, na skutek których stwierdzono naruszenia przepisów o ochronie środowiska, do liczby kontroli bez stwierdzonych naruszeń.

Wykres 1. Stosunek liczby kontroli przeprowadzonych w roku 2018, na skutek których stwierdzono naruszenia przepisów o ochronie środowiska, do liczby kontroli bez stwierdzonych naruszeń

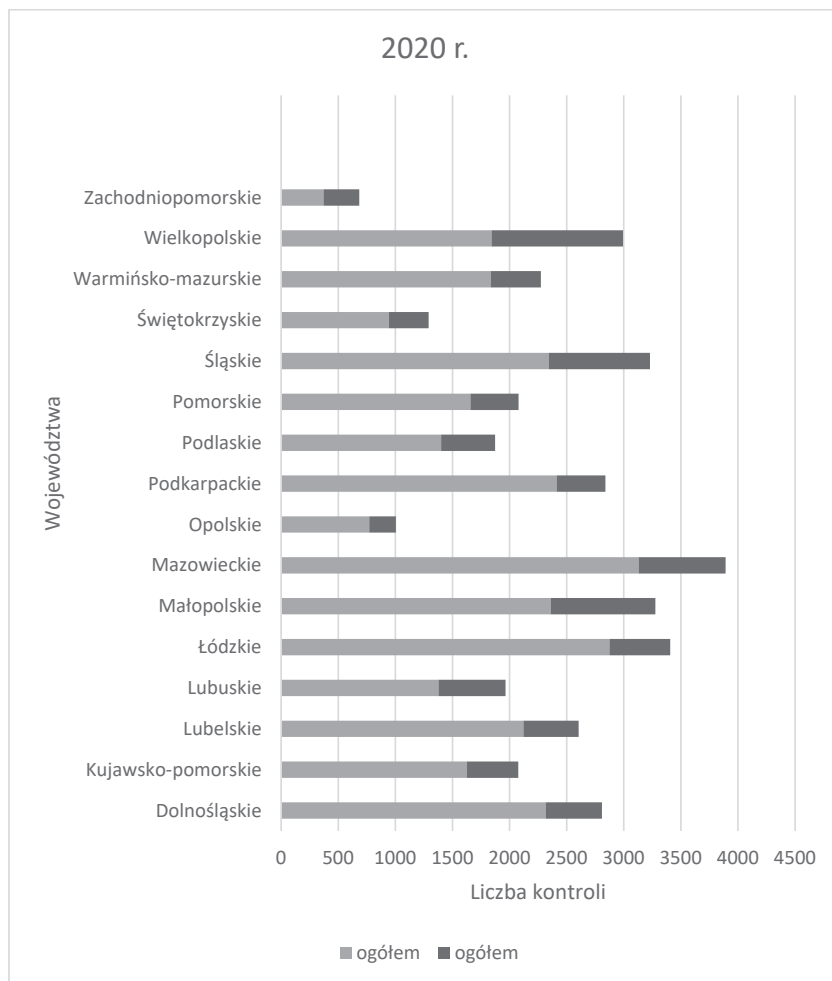
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

⁶³ Por. § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2022 r. poz. 340).

Wykres 2. Stosunek liczby kontroli przeprowadzonych w roku 2019, na skutek których stwierdzono naruszenia przepisów o ochronie środowiska, do liczby kontroli bez stwierdzonych naruszeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Wykres 3. Stosunek liczby kontroli przeprowadzonych w roku 2020, na skutek których stwierdzono naruszenia przepisów o ochronie środowiska, do liczby kontroli bez stwierdzonych naruszeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Na mocy § 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 września 2002 r.⁶⁴ inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska mają uprawnienia do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego za wykroczenia wynikające z przepisów dotyczących ochrony środowiska. Dane dotyczące kwot kar pieniężnych nałożonych w latach 2018–2020 przedstawiono w tabeli 2⁶⁵.

⁶⁴ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 września 2002 r. w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Ochrony Środowiska uprawnień do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz.U. Nr 51, poz. 1253 z późn. zm.).

⁶⁵ Dane opracowano na podstawie odpowiedzi Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Tabela 2. Kwoty kar pieniężnych nałożonych przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska w latach 2018–2020. Opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Województwo	Kwota kar pieniężnych (w zł)		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Dolnośląskie	7 597 962,00	2 364 030,00	6 721 813,00
Kujawsko-pomorskie	1 227 113,00	1 588 276,00	1 824 280,00
Lubelskie	1 991 259,00	15 550 490,00	25 754 311,00
Lubuskie	721 611,00	1 536 402,00	2 024 510,68
Łódzkie	7 082 437,00	13 175 589,74	2 920 964,69
Małopolskie	4 390 962,81	270 2909,00	6 581 675,63
Mazowieckie	5 024 814,00	7 157 908,49	4 723 187,00
Opolskie	725 074,00	477 594,59	342 273,96
Podkarpackie	455 790,00	481 139,00	2 372 121,00
Podlaskie	682 270,00	341 725,72	614 180,66
Pomorskie	2 533 337,00	271 060,00	3 181 702,99
Śląskie	1 986 727,01	2 249 075,00	910 557,00
Świętokrzyskie	412 081,00	2 013 851,00	1 694 258,40
Warmińsko-mazurskie	860 216,00	729 653,00	1 913 196,80
Wielkopolskie	11 982 838,00	12 080 520,00	9 540 030,00
Zachodniopomorskie	3 413 751,00	5 050 615,00	12 291 608,14
RAZEM	51 088 242,82	67 770 838,54	83 410 670,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Dyrektora Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Z analizy danych przedstawionych w tabeli 2 wynika, że największa łączna kwota kar pieniężnych w 2018 r. została nałożona przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu (11 982 838,00 zł), co stanowi ponad 23% wszystkich kar pieniężnych nałożonych przez wszystkie Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska w Polsce w 2018 r.

W latach 2019–2020 największy procent kar został nałożony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Było to odpowiednio 30,88% w 2019 r. i 14,74% w 2020 r.

Godzi się podkreślić, iż kary pieniężne nakładane przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska stanowią wkład do budżetu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁶⁶, o którym mowa w art. 400 i nast. p.o.ś. Budżet Funduszu

z dnia 19 kwietnia 2021 r. na wniosek autora o udzielenie informacji w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902) – znak sprawy: DI-063/20/2021/mt.

⁶⁶ Dalej również Fundusz.

zasilają m.in. wpływ z kar za niewykonanie obowiązków dotyczących ochrony powietrza⁶⁷, nielegalny przywóz odpadów⁶⁸ oraz z tytułu nieprawidłowości w gospodarce odpadami⁶⁹. Ponieważ Fundusz ten m.in. finansuje ochronę środowiska⁷⁰, działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w tym zakresie stanowi – w ocenie autorów – realizację zasady wynikającej z art. 86 Konstytucji i art. 7 p.o.ś. W takim przypadku zasada „zanieczyszczający płaci”, czyli odpowiedzialność za zanieczyszczenie środowiska ma, poprzez działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w zakresie kontroli przestrzegania prawa ochrony środowiska, bezpośrednie przełożenie na dbałość o stan środowiska i działalność ukierunkowaną na jego poprawę.

Podsumowanie

Jak pokazano w niniejszym artykule, w polskim systemie prawnym bardzo duże znaczenie ma prawo ochrony środowiska. Samo to multiplaszczynowe pojęcie w ujęciu wertykalno-horyzontalnym implikuje wielowątkowość systemów i możliwości oraz realnie wdrożonych rozwiązań celem ochrony środowiska, które stanowi wspólne dobro. Ponadto na każdego człowieka została nałożona odpowiedzialność za stan środowiska nie tylko na poziomie etycznym i egzystencjonalnym, ale również społecznym i prawnym. Godzi się również zauważyć, że zarówno obowiązujące prawo, jak i doktryna oraz judykatura zgodnie podkreślają, że wszelkie działania na rzecz ochrony środowiska są ukierunkowane nie tylko na czas rzeczywisty, ale również na czas przyszły. Środowisko naturalne stanowi dobro, które należy chronić nie tylko dla obecnie żyjących ludzi, ale również dla przyszłych pokoleń. Oprócz tego, tak jak wskazano w niniejszym opracowaniu, problematyka ochrony stanu środowiska naturalnego jest tak istotna, że może mieć bezpośredni wpływ na ograniczenie swobód obywatelskich celem osiągnięcia i ochrony ważniejszego, wspólnego dobra.

Z jednej strony, w ujęciu fenomenologicznym, warto również podkreślić, że w świetle poczynionej analizy prawa jednostki mogą podlegać silnym fluktuacjom na skutek wszelkich działań podjętych celem ochrony środowiska naturalnego. Dokonując niniejszej analizy, można bezsprzecznie stwierdzić, że w imię zachowania i ochrony środowiska naturalnego ustrojodawca przewidział w polskim systemie prawnym możliwość ograniczenia praw jednostki. Z drugiej strony należy wskazać, że prawodawca nie poprzestaje na ograniczeniu praw jednostki, ale wprowadza również sankcje za brak dbałości o środowisko. Zostało to wprost zobrazowane poprzez przedstawienie nałożonych sankcji przez inspektorów poszczególnych Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska w Polsce w latach 2018–2020.

⁶⁷ Por. art. 401 ust. 7 pkt. 1a p.o.ś.

⁶⁸ Por. art. 401 ust. 7 pkt. 12 p.o.ś.

⁶⁹ Por. art. 401 ust. 8 pkt. 2 p.o.ś.

⁷⁰ Por. art. 400b ust. 1 i 2 p.o.ś.

Bibliografia

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2012.
- Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2019.
- Ciechanowicz-McLean J., *Konstytucyjna zasada wolności gospodarczej a ochrona środowiska*, Gdańskie Studia Prawnicze, Tom XXXI, 2014 r.
- Czajkowska-Matosiuk K., *Aplikacje prawnicze w pytaniach i odpowiedziach*, Tom I, Wydawnictwo C.H. BECK, 2020 r.
- Dacko M., Jakubik-Grzybowska M., Łącka I., Malkowski A., Oleńczuk-Paszal A., Płonka A., Śpiewak-Szyjka M., *Ochrona środowiska i przyrody – wybrane aspekty prawne i ekonomiczne dotyczące JST*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2020.
- Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Gronowska G., Rakoszy B., Kapelańska-Pręgowska J., Karpus K., Sadowski P., *Prawa człowieka a ochrona środowiska – wspólne wartości i wyzwania*, Katedra Praw Człowieka, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2018.
- Górski M. (red.), *Prawo ochrony przyrody a wolność gospodarcza*, Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych Oddział Wielkopolski, Łódź–Poznań 2011.
- Górski M. (red.), *Prawo ochrony środowiska*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009.
- Górski M., Pchalek M., Radecki W., Jerzmański J., Bar M., Urban S., Jendrośka J., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2019.
- Gruszecki K., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Wydanie V, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019.
- Identyfikacja barier prawnych w prowadzeniu działalności gospodarczej. Wybrane zagadnienia*, red. J. Glumińska-Pawlic, B. Przywora, A. Słysz, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2021.
- Karski L., *Prawa człowieka i środowisko*, „Studia Ecologiae et Bioethicae” 2006, nr 4, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Kaszubski R.W., Koniewicz A., *Zasady działalności gospodarczej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głosa” 2000, nr 7.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2016.
- Krzywoń A., *Konstytucja RP a środowisko*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 8.
- Odpowiedzialność prawna o charakterze penalnym za delikty przeciwko środowisku naturalnemu*, red. M. Pająk, K. Urbanowicz, R. Zawłocki, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2020.

- Państwo a przedsiębiorca – aktualne wyzwania*, red. A. Borkowski, W. Małecki, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3977, PRAWO CCCXXIX, 2019.
- Podkowik J., *Bezpośrednie konstytucyjne granice wolności człowieka*, „Państwo i Prawo” 2017, nr 8.
- Powałowski A., *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, Tom XXXVII, nr 1.
- Rakoczy B., *Koncepcja współczesnego prawa ochrony środowiska a jego dynamiczny rozwój*, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2012, nr 2.
- Rakoczy B., *Pojęcie gospodarczego prawa ochrony środowiska*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2009, Tom XXI.
- Rakoczy B., *Procesowy wymiar zasady zrównoważonego rozwoju*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2015, z. 18.
- Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, E-Wydawnictwo Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2014.
- Reglamentacja korzystania ze środowiska jako funkcja administracji samorządowej*, red. P. Korzeniowski, I.M. Wieczorek, Wydawnictwo Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego, 2018.
- Roliński M., *Z problematyki zasad ochrony środowiska*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, nr 21.
- Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. VII, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Stelmasiak J., *Realizacja konstytucyjnego prawa do środowiska*, Wydawnictwo UMCS w Lublinie, Lublin 1997.
- Stępnia K., *Wolność gospodarcza i jej gwarancje konstytucyjne*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 23(1).
- Szafrąński A., *Konstytucyjna wolność gospodarcza na tle historii idei i gospodarki*, wyd. 1, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2018.
- Trela-Smalarz A., *Dostęp do informacji o ochronie środowiska*, „Administracyjne Prawo Materialne. Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 1.
- Truszkowski W., Szwejkowska A., *Prawo do środowiska a narastające zagrożenia ekologiczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 25.
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1070).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2022 r., poz. 1029).
- Wilczyńska A., *Interes publiczny w prawie stanowionym i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2009, nr 6.

- Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Wydawnictwo LIBER, Warszawa 2008.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2007 r., sygn. akt P 16/06 (Dz.U. z 2007 r. Nr 138 poz. 975).
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2009 r., sygn. akt KP 2/09 (M.P. z 2009 r. Nr 32, poz. 477).
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 maja 2018 r., sygn. akt II OSK 2622/17 (LEX nr 2510602).
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 marca 2013 r., sygn. akt II OSK 2500/12 (LEX nr 1488168).
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2010 r., sygn. akt VII SA/Wa 1920/08 (LEX nr 607034).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2022 r. poz. 340).
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 września 2002 r. w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Ochrony Środowiska uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. Nr 51, poz. 1253 z późn. zm.).

SUMMARY

Andrzej Pilarczyk, Ewa Pilarczyk

Constitutional guarantees of environmental protection on the example of penalties imposed by Provincial Environmental Protection Inspectorates

This paper presents the issues of constitutional guarantees related to the protection of the natural environment. The authors of this publication point out that the common good, which is the natural environment, is not only a value that everyone has the right to use, but may also imply the imposition of certain obligations, burdens and restrictions on civil liberties.

The authors analyze the constitutional guarantees of environmental protection in the light of fines that have been imposed by the Voivodship Inspectors for Environmental Protection as a result of violating environmental protection regulations. The purpose of the analysis is to verify whether the actions of these bodies contribute to the implementation of the constitutional guarantees of environmental protection.

The basic research method applied is the analysis of the number of detected violations of environmental protection regulations and penalties imposed by the Regional Inspectors for Environmental Protection between 2018 and 2020, applicable legal acts on environmental protection, as well as compact publications and scientific articles.

The conclusion contained in this paper is that the actions of Voivodship Inspectors for Environmental Protection contribute to the constitutional guarantees of environmental protection law in the Polish legal system.

Key words: environmental protection, constitutional law, Voivodship Inspector of Environmental Protection.

Data wpływu artykułu: 28.05.2022 r.

Data akceptacji artykułu: 30.06.2022 r.